

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

BUZOQLARDA ALIMENTAR ANEMIYANING O'RGANILGANLIK DARAJASI

Ernazarov D.A., Kitaybekov S.K.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Buzoqlarda alimentar anemiya – bu oziq moddalar, ayniqsa temir va boshqa mikroelementlarning yetishmovchiligi natijasida qon hosil bo'lish jarayonining buzilishi bilan kechadigan kasallikdir. Kasallik asosan yangi tug'ilgan va sut bilan oziqlanayotgan buzoqlarda uchraydi. So'nggi yillarda intensiv chorvachilik tizimining kengayishi, ozuqalarning bir xil tarkibli bo'lishi natijasida buzoqlarda anemiya holatlari tez-tez uchrab turadi. Ushbu kasallik chorvachilik mahsuldorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi, chunki anemiyaga chalingan buzoqlarning o'sish sur'ati sekinlashadi, immuniteti pasayadi va ularning nobud bo'lish xavfi ortadi.

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda buzoqlarda alimentar anemiyaning erta aniqlash va uning oldini olish masalasi chorvachilik tarmog'ida eng muhim muammolardan biridir. Ozuqalarning mineral va vitamin tarkibini muvozanatlashtirish, temir preparatlari bilan profilaktika olib borish yosh hayvonlarning sog'lom rivojlanishida katta ahamiyatga ega. O'zbekiston sharoitida chorva boqishning an'anaviy usullari bilan bir qatorda, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish jarayonida buzoqlarning oziqlanishi va qon tizimi faoliyatiga bo'lgan ilmiy yondashuv dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Kasallikni o'rganilganlik darajasi. Buzoqlarda alimentar anemiya masalasi ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, G.A. Boev (1974) va P.F. Terentyev (1983) buzoqlarda temir tanqisligining gematologik o'zgarishlarga olib kelishini tajriba asosida isbotlaganlar. Shuningdek, J.D. Blood va O.M. Radostits (1991) asarlarida buzoqlarda anemiya patogenezinin klinik ko'rinishlari keng yoritilgan. So'nggi yillarda Smith R.A. (2015) va E. Constable (2017), va Merck Veterinary Manual (2023) manbalarida buzoqlarda mikroelement tanqisligi va ularning qon hosil bo'lish jarayoniga ta'siri haqida zamonaviy ma'lumotlar berilgan. O'zbekistonlik olimlardan Sh. Nazarov, M. Raximov va X. Yoqubov (2020–2023) lar buzoqlarda oziqlanish bilan bog'liq kasalliklarning oldini olish va temir preparatlarining samaradorligini tajriba asosida o'rganib chiqqanlar.

Aliyev A.A. (1997) Etiopatogenetik tamoyilga asosan anemiyalar quyidagicha tasniflagan:

1. Postgemorragik anemiyalar - ko'p miqdorda qon yo'qotish oqibatida kelib chiqadi.
2. Gemolitik anemiya - eritrositlarning ko'plab gemolizi oqibatida kelib chiqadi.
3. Gipo- va aplastik anemiyalar - qon hosil bo'lishining buzilishi oqibatida kelib chiqadi.
4. Alimentar anemiyalar (temir taqchilligi, vitamin taqchilligi anemiyalari) temir, B₁₂ vitamini va folat kislotasi yetishmovchiligi oqibatida kelib chiqadi. Bu turdagi anemiyalar bilan asosan yosh hayvonlar kasallanadi.

Organizmدا qon hosil bo'lishi bevosita biogen elementlarning ishtirokida o'tadi hamda ushbu elementlar qon hosil bo'lishini boshqaruvchi fermentlar tarkibini tashkil etadi. Masalan, temir gemoglobinning tarkibiy qismini tashkil etsa, miss temirni gemoglobin molekulasiga birikishini ta'minlaydi Hasanov M.M. (1996).

Xulosa. Buzoqlarda alimentar anemiya kasalligi chorvachilikdagi eng dolzarb muammolardan biridir. Kasallikning oldini olish uchun buzoqlarga to'liq qiymatli ozuqa berish, ozuqa tarkibida temir, mis, kobalt, vitaminlar va oqsillar miqdorini me'yorlashtirish zarur. Yangi tug'ilgan buzoqlarga hayotining dastlabki kunlaridan boshlab temir preparatlari bilan profilaktika o'tkazish, boshqa mikroelementlar bilan boyitilgan kompleks ozuqalar berish yaxshi natija beradi. Shuningdek, veterinariya mutaxassisleri tomonidan qon tahlillari asosida anemiya belgilari erta aniqlansa, davolash samaradorligi yuqori bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Алиев А.А. Объем веществ у жвачных животных. -М. НИС “Интер” 1997.- 419с.
2. Blood D.C., Radostits O.M. (1991). Veterinary Medicine. Bailliere Tindall, London.
3. Boev G.A. (1974). Anemii u molodnyaka. Moskva: Kolos.
4. Constable P.D. (2017). Diseases of Cattle. Merck & Co., USA.
5. Hasanov M.M. Hayvonlar biokimyosi. Toshkent. O'zbekiston. 1996. 441-446. Betlar.
6. Merck Veterinary Manual (2023). Iron Deficiency Anemia in Calves.
7. Nazarov Sh., Raximov M., Yoqubov X. (2021). Buzoqlarda oziqlanish bilan bog'liq kasalliklarning oldini olish. Toshkent: Veterinariya nashriyoti.
8. Smith R.A. (2015). Calf Health and Management. Vet. Clin. Food Anim.
9. Terentyev P.F. (1983). Zhelezo-defitsitnaya anemiya u teljat. Veterinariya, №6.
10. Shavkat, A., Radjabbay, J., & Umidbek, K. (2025). EPIZOOTIOLOGY OF FASCIOLIASIS IN CATTLE IN UZBEKISTAN AND KARAKALPAKSTAN: RESULTS OF A 15-YEAR STUDY AND PATHOLOGOANATOMICAL CHARACTERISTICS. JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE, 8(3), 1-6.
11. Shavkat, A., Barlikbayevich, E. A. Q., & Allaniyazovna, P. D. In the Conditions of Karakalpakstan. Sheep Fasciolosis and Fasciola Gigantica Were First Found in the Lungs.–2023.
12. Shavkat, A., Kural, A., & Gayratdin, O. (2025). ORGANIZATIONAL SYSTEM OF PERSONNEL POLICY AIMED AT IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions, 2(4), 98-102.
13. Shavkat, A. va Kural, A. (2025). OLIY TA'LIM MASSASALARIDA TA'LIM SIFATI VA TA'LIM QIMMATINI ORTALASH UCHUN TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TASHKILLASH. Ta'lim sifatini ta'minlashning ilg'or usullari: muammolar va echimlar , 2 (4), 85-88.
14. Dosumbetovich, AS, & Qutlymuratovich, SA, SA Qoraqalpog'istonda qoramollarda yashirin surunkali endometritni davolashning samarali usullari. Academicia Globe , 2 (05), 240-244.
15. АВЕЗИМБЕТОВ, Ш. Д. (2020). МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ И ЛАБОРАТОРНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕКРЕТНОГО ХРОНИЧЕСКОГО ЭНДОМЕТРИТА. Экономика и социум, (12 (79)), 338-341.
16. Sh, A. va Taylakov, TI (2020). Paramfistomatoz sistematikasi, diagnostika usullari, epizootologiyasi, patogenezi, kasallikning kelib chiqishi va yangi davolash usullari. Amerika veterinariya fanlari va yovvoyi tabiatni kashf qilish jurnali , 2 (06), 1-6.
17. Avezimbetov, S. D., Togaymuradov, M. S., & Bazarbaeva, A. A. (2021). Induction of superovulation in cattle. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(10), 1778-1781.
18. Dosumbetovich, A. S., & Komoladdinovich, K. S. (2021). New effective methods of treatment of persistent infertility in cows.
19. Shavkat, A., Kural, A., & Maryam, Y. (2025). THE IMPLEMENTATION MECHANISM OF DIGITAL TRANSFORMATION TO ENHANCE EDUCATIONAL EFFICIENCY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions, 2(4), 93-97.